

PAUL BARON HALTER

Mijn leven als Stéphane

Ik ben op 10 oktober 1920 in Genève geboren. Mijn ouders verhuisden in 1921 naar België, waar zij in Brussel een horlogemakerij uitbaatten. Toen in 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbrak, was ik student aan de ULB, maar door de oorlog werden de lessen gestaakt. Wij organiseerden met een paar studenten clandestiene lessen en dit in samenwerking met de professoren. Ik was sinds 1935 ook actief bij de *Rode Valken*, de socialistische jeugdvereniging. Vanuit dat engagement en door de vele vrije tijd – omdat de lessen stopgezet waren –, was de stap naar het verzet snel gezet.

Het verzet bestond uit twee grote groepen: gewapend verzet en niet-gewapend. Het niet-gewapend verzet manipuleerde documenten, maakte valse identiteitskaarten en zorgde voor onderdak voor vluchtelingen. Ik kwam bij het gewapend verzet terecht. Aanvankelijk hield ik mij vooral bezig met sabotagedaden, maar gaandeweg werden de acties harder. Zo doodden wij voor iedere vermoorde partizaan een Duits officier.

In het verzet mocht je je eigen identiteit niet vrijgeven. Iedereen nam er een schuilnaam aan, en ik koos voor de naam Stéphane. Die naam was niet

willekeurig gekozen, want dat was de naam van het hoofdpersonage in de roman *La condition humaine* van André Malraux, uit 1933.

De sabotageacties van het verzet bestonden onder andere uit het vernietigen van de oogsten. Door het platbranden van de velden, hadden de Duitsers minder voedsel, waardoor zij het moeilijker kregen om te overleven. Daarnaast probeerden wij materialen te saboteren, die uit Duitsland voor de bezetter aangevoerd werden. Zo hebben wij meermaals treinen uit Duitsland laten ontsporen. Uiteraard wisten wij wanneer welke trein zo zou ontsporen, waardoor wij ons ook konden voorbereiden op de plundering van die treinen. Die acties waren een groot succes, omdat wij naast het saboteren van de Duitsers zo ook onze eigen middelen vergrootten. Doordat wij voedsel en productie afsneden, hadden de Duitsers het moeilijker om zichzelf te organiseren.

Maar ook wij, binnen het verzet, hadden grote moeilijkheden met organisatie. Wij hebben niet zoveel sabotageacties kunnen ondernemen als ik gewild had, omdat wij onze eigen structuur nog moesten opzetten, opleidingen volgen en geven, en onze uitgevoerde acties evalueren om zo bij te leren voor volgende acties. Ikzelf heb nooit een opleiding gevolgd bij het verzet, maar heb wel verscheidene jongeren moeten opleiden. In de stad heerste er bovendien veel angst om verraden te worden. Het verzet in een stad is immers riskanter dan op het platteland, waar je zeker bent van voedseltoevoer, waar er onderduikplaatsen te vinden zijn, en waar je minder kans loopt op verklikkers te botsen.

Mijn eerste wapen heb ik op een inventieve manier bemachtigd. Ik was op zoek naar een wapen en daarvoor ging ik naar de Antwerpsesteenweg, waar bordelen gevestigd waren. De Duitse officieren waren frequente bezoekers van die bordelen. Ik wachtte tot een Duitse officier een bordeel verliet en ik verraste hem langs achteren. Ik duwde mijn pijp, die in mijn jaszak stak, in zijn rug en zei *'Handen omhoog! Geef mij uw wapen!'*. Hij gaf mij zijn wapen, waarna ik hem liet gaan. Tot mijn eigen grote verbazing had ik mijn eerste wapen bemachtigd met behulp van ... een pijp!

Het wapentekort was voor de weerstand vaak een probleem. Zo hadden wij dringend wapens nodig voor een grote actie. Stal, mijn overste binnen het verzet, had in het *Bierhof*, een café in de Magdalenastraat, een afspraak met drie mannen die ons wapens zouden kunnen verkopen. Ik was op die afspraak aanwezig om de veiligheid te garanderen. Tijdens het gesprek liep één van de drie mannen naar de toiletten. Even later volgde ik die man want ik moest dringend plassen.

Terwijl ik daar stond, hoorde ik hem echter telefoneren met de Gestapo. Ik liep gewoon terug naar onze tafel en wachtte oplettend af. Een beetje later arriveerde een wagen van de Gestapo voor het café. Ik stond op, nam mijn pistool en schoot de drie ‘wapenhandelaars’ dood. Mijn chef, Stal, vluchtte naar buiten en sprong op de tram. Hij wilde zich van zijn wapen ontdoen en gooide het door het raam naar buiten. Wat hij echter niet had gezien: er zat een Duitser op de tram! Wellicht had Stals nerveus gedrag de aandacht van die Duitser getrokken, en die was er getuige van hoe Stal zich van zijn wapen ontdeed. Hij werd opgepakt en ter dood veroordeeld.

Anders dan Stal, vluchtte ik langs de achterdeur naar buiten. De Gestapo zat mij op de hielen en riep naar de omstanders dat ik een terrorist was en dat ze mij moesten tegenhouden. Maar ik was sneller dan zij en kende Brussel op mijn duimpje, waardoor ik hen kon ontlopen. Ik verstopte mij in het operagebouw, zodat ik even kon rusten en mijn wapen herladen. Ik ben dus kunnen ontkomen, maar moest later het droeve lot van mijn chef vernemen.

Op een dag drongen wij met een aantal verzetsleden het administratief stadhuis binnen om paspoorten te stelen. Uiteraard werd het gebouw bewaakt. Wij konden de veiligheidsagenten overmeesteren, en plaatsten hen onder bewaking in een apart kamertje. Om het minder traumatisch te maken, lieten wij hen kaarten! De wapens en munitie die wij bij die actie in beslag konden nemen, vormden een mooie verrijking van onze eigen voorraad. Tijdens die actie bemachtigden wij twee grote jutezakken vol paspoorten en andere officiële documenten, inclusief stempels die ons natuurlijk zeer nuttig waren achteraf.

Naast identiteitspapieren probeerden wij ook zo veel mogelijk rantsoenbonnen te bemachtigen. Wij stalen rantsoenbonnen, maar enkel van mensen van wie wij wisten dat zij zonder die rantsoenbonnen konden leven. Mensen die zeker waren van hun inkomsten, zoals staatsambtenaren en politieagenten, waren vaak het slachtoffer van deze plunderingen. De verworven voedselbonnen gaven wij aan diegenen die het hard nodig hadden, zoals Joodse families.

Mijn geluk kon echter niet blijven duren. Toen ik op een dag, als groepschef van een vergadering terugkwam, werd ik in de tram door een man gevisieerd. Ik voelde mij heel ongemakkelijk, omdat ik bezwarende documenten op zak had. Zo had ik de sleutelbossen bij van alle munitie- en voedseldepots van de weerstand, evenals valse paspoorten. Gelukkig waren het paspoorten zonder foto's. Daarnaast had ik enorm veel geld bij me. Ieder verzetslid kreeg 1.200 oude Belgische frank om te kunnen overleven wanneer hij of zij moest vluchten. Ik had net dat geld voor al mijn mannen bij, wat toch neerkwam op ongeveer 100.000 frank. Ik had die dag ook nieuwe schoenen aan, misschien trokken die schoenen de aandacht. Ik stapte bij de eerstvolgende halte af, maar die man volgde mij. Ik

kende Brussel erg goed en probeerde hem man van mij af te schudden door via de Rogierlaan naar het Josphapark te gaan. Jammer genoeg kwamen er net op dat moment twee politieagenten uit het park, zodat ik om het blokje rende, zo terug bij de tram uitkwam en weer opstapte. In die tram waren er Duitse soldaten, en die hielden mij tegen.

Ik werd toen naar de Dwarsstraat in Brussel gebracht, waar de *Geheime Feldpolizei* mij ondervroeg van drie à vier uur in de namiddag, tot tien à elf uur in de avond. Ik werd afgeranseld en voedsel en drank werden mij ontzegd, in de hoop informatie van mij te bekomen. Door de zware afranseling was mijn lichaam zo opgezwollen dat het bijna in omvang verdubbeld was. Na die ondervraging werd ik overgebracht naar de gevangenis van Sint-Gillis.

Door het late uur, kon ik niet meer in een aparte cel gezet worden, maar kwam ik terecht in een cel waar zich al vier terdoodveroordeelden bevonden. Dat was mijn redding! Die vier hebben mij er mentaal bovenop geholpen. Ze hebben mij moed ingesproken en zo op mij ingepreparaat dat ik uiteindelijk mijn vechtlust terugvond. Daarnaast hebben zij wellicht mijn leven gered door mij te waarschuwen voor mijn eigen woorden. Zij zegden dat ik mij moest herinneren wat ik aan de *Geheime Feldpolizei* gezegd had, en bij dat verhaal blijven.

Na een tijdje werd ik dan toch nog naar een isoleercel gebracht, terwijl mijn ondervragingen door bleven gaan. Ik probeerde mijn ondervragers met verkeerde informatie te misleiden. Als zij vroegen waarvoor de sleutels – die ik op zak had – dienden, gaf ik willekeurige adressen op, die uiteraard niets te maken hadden met de depots van het verzet. Toch moest ik op een gegeven moment correcte informatie prijsgeven. Ik had valse papieren op zak, die mij zeer verdacht maakten. Daarom gaf ik toe dat ik van Joodse afkomst was en dat ik die papieren bemachtigd had om mijn vrienden en familie in veiligheid te kunnen stellen. Ik gaf hen zelfs mijn ware identiteit. Op die manier hadden de Duitsers hun begeerde informatie, zonder dat ik de verzetsbeweging prijs gaf.

Na drie maanden in Sint-Gillis werd ik vrijgelaten, maar buiten de gevangenis stond de Gestapo al klaar om mij samen met negen anderen op te pakken en te deporteren. Van Sint-Gillis werd ik naar de Dossinkazerne in Mechelen gebracht, waar ik één nacht verbleef alvorens gedeporteerd te worden naar Auschwitz.

Zodra de trein in Auschwitz aankwam, werd er een selectie uitgevoerd. De zwakkeren, de zieken, ouderen en kinderen werden meteen naar de gaskamer afgevoerd. Enkel mensen die arbeid konden verrichten en dus nut hadden voor de Duitsers, verdienden het om in leven te blijven. Ik was een jonge man en dus arbeidsbekwaam. Ik werd geregistreerd en voorzien van mijn nieuwe 'identiteit'. Het nummer 151.610 werd op mijn arm getatoeëerd. Dat was mijn nieuwe identiteit, ik werd een nummer, een object.

Auschwitz had veertig bijkampen, met elk zijn eigen specialiteit. Sommige kampen maakten schoenen, andere maakten (dan weer) spoorrails. Voor ieder bijkamp werden er lijsten van gevangenen opgesteld, die daar dwangarbeid moesten leveren. De film *Schindler's List* is op de werking van die bijkampen gebaseerd.

Zelf kwam ik in het bijkamp Fürstengruben terecht, waar ik tot aan het einde van de oorlog in de mijn gewerkt heb. Ik had het geluk dat ik mij steeds kon

omringen met mensen die mij hielpen om in leven te blijven. Omwille van handen-spandiensten, die ik mede leveren kon doordat ik bijvoorbeeld horloges kon repareren, voorzagen ze mij van eten en medicatie.

Drie weken voor het Rode Leger de kampen bevrijdde, wist ik te ontsnappen. Ik kwam Russische troepen tegen, die mij een Russisch uniform aanboden om daarmee de lompen rond mijn lijf te vervangen. Via Odessa kwam ik terug in België. Ik was nog steeds mager, maar ik kon staan, lopen, schieten en had sabotageacties geleid. Daardoor werd ik meteen goed bevonden om deel te nemen aan de oorlog. Ik werd drie dagen voor het einde van de oorlog in het Belgische leger ingelijfd.

Na de oorlog moest ik de draad van mijn leven weer opnemen. De terugkeer naar België was vreemd. Er was niemand die mij opwachtte, niemand die mij verwachtte en zelfs niemand die wist dat ik nog in leven was. Ik heb mijn gevangenschap en de dwangarbeid volgehouden door mijn levenswil, door overlevingsdrang. Ik wilde kunnen vertellen wat ik meegemaakt had, ik wilde de boodschap doorgeven, zodat anderen op hun beurt mijn verhaal zouden doorvertellen. Na de oorlog kreeg ik de kans om een zuiveringscommissie voor te zitten. Op die manier kon ik mijn werk van tijdens het verzet verder zetten. Ik wist door mijn ervaringen van tijdens de oorlog wie gecollaboreerd had en wie de waarheid sprak. Gedurende zes maanden heb ik in de zuiveringscommissie gezeteld.

Tijdens die periode kwam ik de agent tegen die mij gearresteerd had. Ik vroeg hem waarom hij mij had aangehouden, wat mij zo verdacht maakte. Zo kwam ik te weten dat mijn nieuwe schoenen er voor niets tussen zaten, maar dat ik fysiek wel op iemand leek die met Londen telegrafeerde, en naar wie de Duitsers al langer op zoek waren. Ik had dus de pech om te lijken op iemand anders en voor die telegrafist aangezien te worden. Na mijn werk bij de zuiveringscommissie keerde ik terug naar het horlogemakerwinkeltje van mijn ouders, dat ik heel mijn leven uitgebaat heb.

In mijn verzetsverleden heb ik heel wat mensen verwond en vermoord, maar ik heb daar geen spijt van. Integendeel, ik betreur dat ik niet meer Duitsers heb kunnen ombrengen. Zij deden immers veel gruwelijker dingen. Er is maar één zaak die ik wel betreur. Ik heb mijn ouders officiële papieren uit Elsene kunnen

bezorgen, waarmee zij naar Zwitserland konden vluchten. Maar de man die de papieren maakte, hield een lijst bij, met de namen van alle mensen voor wie hij papieren had gemaakt. Die lijst is in Duitse handen gevallen, waardoor mijn ouders aan de Zwitserse grens gearresteerd en alsnog gedeporteerd werden. Zij hadden in Auschwitz geen enkele kans en werden meteen naar de gaskamer afgevoerd. Ik kan het niet helpen dat ik mij verantwoordelijk voel voor hun dood.

Ik hoop dat er geen Derde Wereldoorlog komt, en dat de jongeren vandaag en in de toekomst zulke gruwelijkheden niet zullen meemaken. Ik kan ze de goede raad meegeven, steeds zoveel mogelijk kennis te vergaren. Studeer zoveel mogelijk en doe ervaringen op. Zo ben je beter voorbereid om met onverwachte wendingen in het leven om te gaan. Ik had makkelijker kunnen overleven in Polen en ik had makkelijker kunnen ontsnappen als ik meer kennis had opgedaan over, bijvoorbeeld, het Poolse klimaat. Niemand weet wat de toekomst brengt, maar studeer zoveel mogelijk en vergroot je bagage om die toekomst goed uitgerust tegemoet te gaan.

Een laatste boodschap die ik aan de wereld wil meegeven, is die van gelijkheid. Toen ik twintig jaar was, was er geen gelijkheid tussen de geslachten. Vrouwenstemrecht bestond nog niet. Vandaag hebben de vrouwen wel stemrecht en is er sprake van gelijkheid, maar er is nog steeds een loonkloof. Ik hoop dat de gelijkheid in de toekomst verder doorgetrokken wordt.

Paul baron Halter (Genève, 1920)

Kampnummer KZ Auschwitz: 151.610

Koninklijk Atheneum Sint-Truiden

Tichelrijlaan 1 · 3800 Sint-Truiden

011 68 21 24

info@campustichelrij.be of ka.sint-truiden@g-o.be

www.campustichelrij.be

directie: Greet Steegmans Koninklijk Atheneum en Nadine Libens
Campus Tichelrij

leerkrachten: Evi Grosemans en Sylvia Surinx

leerlingen: Ruben Delanghe, Farid Haidari, Febe Jardin,
Kaur Akwinder, Robin Jodie, Jolien Speelmans, Paulien Tilkens
en Hendrik Timmerman

externe medewerkers: Mario Van Dam (tekstrevisor)

en Frank Van Eeckhout (Auschwitz in Gedachtenis vzw)
